

Teatre català del darrer quart del segle XX

AA.DD.

*L'escena del futur. Memòria de
les arts escèniques als Països
Catalans (1975-2005)*

Coordinació: Francesc Foguet,
Pep Martorell

El Cep i la Nansa, Vilanova i
la Geltrú, 2006
239 pàgs.

clandestí en què brollava: les censures no aconseguien emmordassar aquestes expressions, dotades d'un contingut que n'augmentava la funcionalitat.

En aquest punt comença l'anàlisi retrospectiva dins *L'escena del futur*, amb l'impagable testimoni de protagonistes directes com Bonnín o Pericot. Els «grups» —abordats per Saumell— constituïren un punt i a part abans del punt i a part definitiu que significà la transició i la institucionalització subsegüent. Una institucionalització que naixia en una situació particular: els nostres països comptaven amb agents ben dotats i connectats amb els avenços escènics d'arreu, però arrufaven el nas davant la tradició o creació en llengua pròpia. Les institucions —singularment, la Generalitat de Catalunya— abonaven una escena evasiva com la que encarnà Josep Maria Flotats. El «teatre de text» en català restava relegat als *premis* (és una trista ironia que donin nom a una generació) i, mentrestant, la *peça ben feta* de Flotats o la manufactura més innovadora del Teatre Lliure recorria al celler de les traduccions. Sense renunciar del tot a llur creativitat, els grups es convertien en productores i es reubicaven dins un panorama on la figura sacrificada era, comptat i debatut, el dramaturg convencional, resistent èpic.

En aquest sentit, és allixonador confrontar les visions de Manuel Molins i Carles Batlle. El primer és representatiu d'una llarga nòmina de fecunds autors relegats al «silenci», per molt que connectessin amb l'evolució del país i els

corrents innovadors d'arreu: un treball dur com el de Sísif, ens exposa Molins amb el seu alè habitual. Batlle, en canvi, és divisa del renaixement del teatre de text als anys 90, la del fenomen Sergi Belbel i la seva connexió amb el «supervivent» Josep Maria Benet i Jornet i el grup de José Sanchis Sinisterra. Un grup jove que irrompé amb força, emmirallat en referents postbecketians, i recolzat en nous equips actorals i un ampli suport mediàtic que, segons veus escolades ençà i enllà del volum, en desvirtuaren l'empenta fins a la institucionalització que representa la direcció del TNC en mans de Belbel. Aquesta argumentada confrontació de perspectives és un dels elements més suggeridors del llibre, perquè ens porta a l'actualitat amb les seves dicotomies i paradoxes. Comptem amb una perspectiva privilegiada i coneixem les dificultats d'una escena com la nostra, i, doncs, de les vies que evitin exclusions emprobridores i que interpotenciïn la riquesa d'actius de què disposem.

El llibre traspua un optimisme no exempt de recels. La constatació del poder de les oligarquies en el medi, la «síndrome de Penèlope» a què es refereix Núria Santamaria i, en general, els processos de centralització, canoïtzació i elitització, són encara rocs durs en el camí. En aquest sentit, el volum no oblida els territoris «perifèrics» representats en la perspectiva mallorquina de l'«isolament» en el treball de Cerdà, tan vàlida per al teatre de fora el Principat com per al que es produeix a «comarques». El llibre tampoc posterga territoris «perifèrics» com el de la dansa, abordada per Raubert, o el de la crítica, amb una aproximació de Sansano que engloba les aportacions del període, a la qual caldrà afegir aquest volum. *L'escena del futur* esdevé, doncs, una obra a cavall de la història i la crítica però que s'engalza bé en tots dos discursos, amb visions complementàries del «canvi de paradigma» produït i que obre perspectives il·luminadores: és en aquest sentit que pot, al meu parer, incidir en el futur. Perquè l'art escènic no pot rutllar, com sovint fa encara, com una suma aïllada i infecunda de compartiments closos, capelletes i recances recíproques. Llibres com aquest fan pensar que l'alternativa pot ser possible.

Amb *L'escena del futur. Memòria de les arts escèniques dels Països Catalans (1975-2005)* «Argumenta» segueix el seu projecte d'estudi del període amb un volum dedicat al teatre i a la dansa, coordinat per Francesc Foguet i Pep Martorell. Aplec de vuit textos i un «diàleg» a quatre (Herman Bonnín, Joan Cavallé, Jordi Coca i Gerard Vázquez) vol ser una «aportació decisiva per fer memòria crítica de l'evolució de les arts escèniques en aquests darrers trenta anys i, també, per definir-ne les línies de ruptura i de continuïtat, per entreveure'n els viaranys de futur». Un objectiu satisfet per la varietat d'aspectes, enfocaments i procedències des d'on s'aborda el fenomen, que besllumem amb els títols i els autors: Núria Santamaria («Buscant la pedra filosofal: entre la institucionalització i el mercat teatrals»), Manuel Molins («Resistència i riurecràcia: per Galileu i Sísif»), Carles Batlle («Drama català contemporani: entre el desert i la terra promesa»), Mercè Saumell («Els grups o l'altre teatre català»), Iago Pericot («El teatre sota control»), Josep R. Cerdà («Ni perifèrics ni alternatius: aïllats»), Bàrbara Raubert («La dansa des de la democràcia: moviment en expansió»), i Gabriel Sansano («Entre la crònica i la crítica. Notes per a un estudi sobre la crítica teatral: 1975-2000»). El llibre efectua —amb un grau de frescor que s'agraeix— un repàs historicocrític del fenomen dramàtic al nostre país durant el període, amb totes les implicacions polítiques, econòmiques i socials, l'endinsament en les quals és indispensable per avaluar l'estat de la qüestió.

En conjunt, l'obra ens aboca a un balanç tan farcit de llums com d'atzucacs endèmics. La crisi del teatre, en general, i la crisi del teatre català, en particular, són motius de debat a tot el segle XX arran de les transformacions de les arts escèniques, la relació entre teatre, avantguarda i noves expressions artístiques o espectaculars, etc., que potenciaren la «polifonia informacional» (en mots de Roland Barthes) intrínseca del fenomen. Tal reubicació arribà tard a una escena minoritzada o interdicta com la catalana. Les prohibicions franquistes contribuïren a relegar-la als predis locals, però als anys seixanta esclataren grups independents des de coordenades i formes desconegudes. Naixia una avantguarda connectada amb tendències europees rupturistes i potenciada pel marc semi-